

GENDER A PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY

Lucie ZORMANOVÁ

Abstrakt: *Poruchy příjmu potravy postihují až 3 % dívek a žen, nejčastěji ve věku od 13 do 25 let, může se však vyskytovat u žen v jakémkoliv věku a také u mužů.*

Mezi sociální a kulturní faktory podmiňující vznik PPP patří rychle měnící se kultura, která přináší módní ideál, negativní vliv reklamy a medií, ukazující vyhublé modelky jako ideál krásy.

Klíčová slova: *poruchy příjmu potravy, anorexie, bulimie, mýtus krásy, dívčí časopisy*

Poruchy příjmu potravy (mentální anorexie, bulimie, chorobné přejídání) se řadí ke psychosomatickým chorobám, kterým říkáme poruchy příjmu potravy.

Touto poruchou trpí z 95 % dívky ve věku 13–25 let, může se vyskytovat však u žen v jakémkoliv věku a také mužů (www.stripky.cz/nemoci/vyziva/anorexie). Jelikož tyto choroby patří k psychickým onemocněním, chování spojené s anorexií či bulimií není od určitého stádia nemocný člověk schopen ovládat a tedy se i sám bez pomoci druhých nemoci zbavit.

Nemoc bývá doprovázena ztrátou zájmu o cokoli jiného než jídlo a vlastní postavu (především u anorexie), nesoustředěností a náladovostí. (www.anabell.cz_ Mentální anorexie; Krch, 2005)

Odmítáním potravy se dívka vždy snaží “řešit” nějaký problém, především problémy citové, nejčastěji jde o nesplněná přání, úzkost, stres a depresi (<http://nemoci.abecedazdravi.cz/anorexie-a-bulimie>)

Existuje celá řada poruch přijímání potravy, ale všechny mají jeden společný znak, a tím je nenormální vztah k jídlu.

Anorexie (anorexia nervosa, anorexia mentalis) je typická tím, že člověk odmítá potravu proto, že se mylně domnívá, že má nadváhu (Krch, 2002).

„Mentální anorexie je onemocnění, při němž se postižení (většinou mladé dívky či ženy) snaží zabránit ztloustnutí, často jen domnělému nebo souvisejícímu s vývojem sekundárních ženských pohlavních znaků (zvětšení prsou, boků, typické ukládání tuků). Pacientky odmítají jídlo, vyvolávají si zvracení, později se u nich skutečně vyvine nechutenství, někdy však vystřídáné takřka nezvladatelnou chutí k jídlu (bulimií). Dochází k výraznému tělesnému poklesu tělesné hmotnosti (pacientky však stále samy sebe považují za tlusté), mizí menstruační krvácení. S vyhublostí kontrastuje

vysoká aktivita postižených. Bývají často další psychické změny (hysterické a neurotické rysy, lhavost, nezralost osobnosti, sexuální nezralost), později se rozvinou i tělesné příznaky související s dlouhodobým odmítáním potravy. Léčba je obtížná, uplatňují se psychofarmaka a psychoterapie. V těžkých případech metabolického rozvratu je nutná hospitalizace s umělou výživou.“ (Vokurka, Hugo, 2000, s.276). Přes 90 % takto postižených osob jsou ženy a touto nemocí jsou postiženy 3 % žen. (www.osel.cz/index.php?clanek=1398)

Bulimie je onemocnění, při kterém se pacient nezřízeně přejídá a po jídle si vyvolává zvracení.

„Mentální bulimie je onemocnění s opakovanými atakami přejídání se silným puzením k jídlu a provázené současně neadekvátní snahou zabránit ztloustnutí (zvracení, užívání projímadel apod.) (Vokurka, Hugo, 2000, s 55). Bulimií jsou postiženy 1 - 2 % dívek. Postižené osoby obvykle zkonsumují velké množství potravy, hlavně sladká a tučná jídla (až 20000 kcal) a následně se tohoto přebytku zbavují zvracením, užíváním laxativ a diuretik. Toto chování zůstává často skryto, protože pacienti jedí normálně ve společnosti a tuto poruchu tají. Typické znaky zahrnují rozrušení zubní skloviny způsobené kyselým pH zvratků, nadutými tvářemi vlivem oteklých slinných žláz a odřenými prsty při vyvolávání zvracení a značnou dehydrací. (www.osel.cz/index.php?clanek=1398; Kocourková, 1998)

Anorexie a bulimie odrážejí často intenzivní strach z tloustnutí, vyvolaný většinou citovými problémy (<http://nemoci.abecedazdravi.cz/anorexie-a-bulimie>)

Příčiny

Na vznik PPP má vliv mnoho různých faktorů působících současně, hovoří se o bio-psycho-sociální podmíněnosti PPP.

Mezi sociální a kulturní faktory podmiňující vznik PPP patří rychle měnící se kultura, která přináší módní ideál, negativní vliv reklamy a médií, předpojatost společnosti vůči obézním, tlak na ženy v souvislosti s profesí (modeling) či sportovní kariérou (balet, gymnastika, tanec)

K biologickým faktorům řadíme ženské pohlaví, jež je náchylnější k tomuto onemocnění, puberta (a s ní spojená emoční labilita, vnitřní nejistota...) Dalším „spouštěčem“, jež hraje velkou roli jsou jisté životní události: mohou to být narážky na tělesný vzhled, problémy v rodině, sexuální zneužívání, nemoc, odloučení od rodiny. Vznik PPP může podpořit také výskyt PPP v okolí, hlavně v rodině.

Důležitou složkou, jež má vliv na vznik PPP, jsou osobnostní a psychické charakteristiky dané osoby (zaměření na úspěch, dodržování společenských norem a rodičovských hodnot, chybějící nezávislá vůle, negativní sebehodnocení, rigidita, perfekcionismus, sklon k depresím a úzkosti. (www.anorexieabulimie.estranky.cz/stranka/mentalni-anorexie-v-kontextu-rodinneho-systemu; Maloney, 1998)

Mýtus krásy bývá definován jako normativní vzhled, který je ženám a mužům vnucován ženskými časopisy, vrstevníky, módním a kosmetickým průmyslem. (www.feminismus.cz)

Ženské časopisy

Médiem, které ženám mýtus krásy velmi úspěšně zprostředkovává, jsou ženské časopisy.

Jejich poselství je jednoduché: být krásná není záležitostí osudu, výbavou přírody, krásná může být každá žena pokud se bude řídit návody obsaženými v časopisech. Tyto zaručené recepty jsou provázány s reklamami kosmetického průmyslu, který diktuje obsah časopisů. (zenskaprava.ecn.cz/cz/krasa)

Dívčí časopisy a mýtus krásy

Dívčí časopisy stejně jako další média používají genderové stereotypy. Ukazují, že pro dívky jsou důležité dvě věci: být krásná v souladu s obecně přijímanými normami společností, kde krásná je štíhlá a mladá (Wolf, 2000; McRobbie, 1991), a mít kluka. Dívka, jež má kluka, je ve společnosti vrstevnic hodnocena lépe než ta, která ho nemá. Pro tento cíl jsou dívky schopny udělat hodně i změnit samy sebe a potlačit svou individualitu. Krása je také jen prostředkem k tomu, jak „ulovit“ kluka (McRobbie, 1991; Herrmann, 2000).

Zkoumala jsem obsah 20 časopisů z let 2002–2007, 10 výtisků časopisu *Dívka* a 10 výtisků časopisu *Cosmogirl*.

Cílem výzkumu bylo odpovědět si na otázku: Jsou dívky a ženy v těchto dvou časopisech prezentovány ve většině případů jako objekty krásy a heterosexuálních vztahů?

Z cíle výzkumu vychází následující hypotézy:

H1: Téma týkající se zkrášlování ve sledovaných časopisech převažuje nad ostatními tématy (Wolf, 2000; McRobbie, 1991)

H2: Ve sledovaných periodikách je druhé nejčastější téma vztah dívek a chlapců (McRobbie, 1991; Herrmann, 2000).

Metoda

Byla použita metoda obsahové analýzy, neboť pomocí ní lze převádět verbální text a obrazy na měřitelné proměnné. Byla použita kvantitativní obsahová analýza, která se zaměřila na poměr rozsahu daného tématu v jednotlivých časopisech ve vztahu k rozsahu daného periodika. Rozsah bude počítán v cm² plochy a to v případě jak textu tak i obrazů.

Výsledky

H1: se potvrdila: časopis *Cosmogirl* má 100 stran (28600cm²), z čehož 9274-10868 cm² zabírá téma o péči o vzhled a módě. Časopis *Dívka* má 90 stran (48600 cm²), přičemž tato problematika je obsažena na 11880-15120 cm², tj. cca 1/3 časopisu.

H2: se potvrdila: V časopise *Cosmogirl* zabírá téma heterosexuálních vztahů 5148-5720 cm². V časopise *Dívka* je tato problematika obsažena na 7020-8100 cm², tj. cca 1/5 časopisu.

Dívka z března 2004 sice v článku *Jidelníček pro štíhlou linii* varuje před nebezpečím diet, bulimii a anorexii a radí dívkám vyváženou stravu a pohyb, avšak celý časopis je přesycen stejně jako ostatní fotkami hubených modelek, hereček a zpěvaček.

Dívka z dubna 2004 přináší reportáž v článku *Operace prsou v sedmnácti letech* o dívce, která podstoupila plastickou operaci poprsí. V článku nejsou popsána žádná možná negativa plastické operace, je zde o ní pojednáno jako o zcela normální běžné věci, která dívkám dopomůže stát se krásnou. Je zde doslova napsáno: „Jsem neskutečně šťastná. Mohu se na sebe v klidu podívat do zrcadla a poprvé v životě mě začalo bavit nakupování spodního prádla.“ „Díky plastice mám krásná prsa“.

Dívkám je doporučováno, aby potlačily svou individualitu a změnily se k jakémusi „ideálnímu obrazu“ popsanému v těchto časopisech.

V *Cosmogirlu* z ledna 2007 je například článek *Změň se hned teď*. Najdi si kluka, změň barvu očí, ustříhni si vlasy, nauč se věštiti.

Také proto, aby dívka „sbalila“ kluka musí potlačit svou individualitu, o čemž například pojednává článek v *Cosmogirlu* z července 2007 *Sbal si toho svého*, kde je doslova uvedeno: „Měla bys vědět, že (skoro) každého kluka je možno sbalit. Zkus se adaptovat na jeho prostředí.“

Závěr

Poruchy příjmu potravy jsou velmi vážným a poměrně častým onemocněním, mají největší desetiprocentní úmrtnost ze všech psychických chorob.

Na vzniku této choroby se z velké části podílejí média, jež nám ukazují obraz dokonalé ženy jako ženy mladé, štíhlé a krásné. Lidé tento vnucovaný obraz krásy berou jako jediný možný a mnoho žen a dívek se proto snaží takto vypadat, což může vést k poruchám příjmu potravy. Proto je důležitou funkcí školy informovat žáky o tom, co to je anorexie a bulimie a o koncích této nemoci a budovat v nich zdravé sebevědomí.

Použité zdroje

- Ideál krásy*. (online) Dostupné z: www.anabell.cz_ Mentální anorexie, zpravodaj č. 3.
Anorexie a bulimie. (online). Dostupné z: www.nemoci.abecedazdravi.cz/anorexie-a-bulimie (9.2.2007)
Bulimie souvisí s opioidy. (online) Dostupné z: [www.osel.cz /index.php_clanek=1398](http://www.osel.cz/index.php_clanek=1398) (15.8.2005)
Mýtus krásy. Leták NESEHNUTÍ (online) Dostupné z: www.zenskaprava.ecn.cz/cz/krasa

Genderové stereotypy v médiích (online) Dostupné z: www.feminismus.cz
(2.5.2007)

HERRMANN, M. S Bravom mám lepší pocit: nemecké dievčatá a ich populárny časopis pre mládež. *Aspekt* 1/2000, pp.85-97. Bratislava: Aspekt, 2000.

KOCOURKOVÁ, J. *Mentální anorexie a mentální bulimie v dětství a dospívání*. Praha: Galén, 1998

KRCH, F. D. *Poruchy příjmu potravy*. Praha: Grada Publishing, 2005

KRCH, F.D. *Mentální anorexie*. Praha: Portál, 2002

MALONEY, M. *O poruchách příjmu potravy*. Praha: Lidové noviny, 1998

McROBBIE, A. *Feminism and Youth Culture*. London: The Macmillan Press. 1991

VOKURKA, M.; HUGO, J. *Praktický slovník medicíny*. Praha: Maxdorf, 2000.

WOLF, N. *Mýtus krásy*. Bratislava: Aspekt, 2000.

Dívka č. 11/2002, 7/2003, 3/2004, 4/2004, 10/2004, 5/2005, 10/2005, 3/2006, 8/2006, 10/2006. Praha: Europress.

Cosmogirl č. 1/2003, 10/2004, 2/2005, 4/2005, 12/2005, 2/2006, 8/2006, 1/2007, 5/2007, 7/2007. Praha: Hearst-Stratosféra

GENDER AND EATING DISORDERS

Abstract: 3 % of girls and women have the Eating disorders, especially in the age of from 13 to 25 years old. But every women no depends on age and also men may suffer on it.

The social and cultural causes of beginning of the Eating disorders are culture with her ideal of very slim women which is mean as a very beautiful, a negative influence of advertisement and medias.

Key words: eating disorders, anorexia, bulimia, myth of beauty, girls' magazines